

Kripto Para Borsalarının Güvenilirliği: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Borsalar Üzerine Bir Araştırma*

Reliability Of Crypto Exchanges: A Research On Exchanges Operating In Turkey

Özlem EKMEKÇİ¹, İsmail ELAGÖZ², Polat YÜCEKAYA³

Öz

Bilgi ve internet teknolojisindeki ilerlemeler, küresel finans sistemlerinin temelde değişmesine yol açmıştır. Kripto para sistemi, işlemleri güvenilir hale getirmek ve para kontrolünü ele almak amacıyla kriptolojiyi kullanmayı hedefler. Kripto paralar, günümüzde dünya genelinde sadece güvenilir olmakla kalmayıp, aynı zamanda bir yatırım aracı olarak da etkin bir şekilde kullanılmaktadır, ancak günlük hayatta değişim aracı olarak pek yaygın değildir. Bu çalışma, blok zincir teknolojisi çerçevesinde kripto paraları ele alarak, kripto para borsalarına ve yatırım stratejilerine odaklanmıştır. Araştırmanın temel amacı, bireylerin demografik özellikleri ile kripto para güven faktörleri arasındaki ilişkileri anlatmaktır. Toplanan veriler, istatistiksel analiz programları kullanılarak incelenmiştir. Verilere normallik, frekans, geçerlilik, güvenilirlik, t testi ve ANOVA analizleri uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçları, güven faktörlerinin bireylerin demografik özelliklerine bağlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler: Bitcoin ve Altcoin, Kripto Para Borsası, Güven

Makale Türü: Araştırma

Abstract

Developments in information and internet technology have fundamentally changed global financial systems. The cryptocurrency system aims to make transactions reliable and ensure money control by using cryptology. Although cryptocurrencies are reliable, it is seen that they are used more effectively as an investment tool rather than a means of exchange in daily life anywhere in the world today. In this study, cryptocurrencies are discussed within the framework of blockchain technology and cryptocurrency exchanges and investment strategies are discussed. The aim of this study is to explain the relationships between demographic characteristics of individuals and cryptocurrency trust factors. The collected data were analysed with the help of statistical analysis software. Normality, frequency, validity, reliability, reliability, t test and ANOVA analyses were performed on the data. As a result of the study, it was determined that trust factors differed according to the demographic characteristics of individuals.

Keywords: Bitcoin and Altcoin, Cryptocurrency Exchange, Trust

Paper Type: Research

* Bu çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı’nda tamamlanan aynı adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, ozlemekmekciozlem@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6929-0726>

² Doç. Dr. Öğretim Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İşletme Bölümü, ismailelagoz@comu.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1856-0746>

³ Doç. Dr. Öğretim Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Gelibolu Piri Reis Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi, polatyucekaya@comu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5000-9711>

Giriş

Günümüz dijital çağında, teknoloji insanlık tarihinde eşi benzeri görülmemiş bir hızla ilerlemiş ve iş ekosistemlerinde köklü değişimlere sebep olmuştur (Gürnlü, 2019). Bilgi ve internet teknolojisinin ilerlemesi, küresel finans sistemlerinin temelinde değişmesine yol açmıştır. Modern finansal araçların kullanımı yeni finansal sistemde yaygınlaşmış, bu araçların ortaya çıkmasıyla birlikte ekonomik ve finansal krizler para ve sermaye piyasalarında önemli yapısal sorunlara neden olmuştur. 2008 krizinin finansal sistemlerden kaynaklandığı düşüncesi, yeni bir finansal sistem arayışını beraberinde getirmiştir. Krizden yaklaşık bir buçuk ay sonra, Satoshi Nakamoto tarafından, şifreleme tekniği kullanılarak güvenilir bir para birimi üretilmiştir. Bu sayede, aracılık faaliyeti ortadan kalkmış ve tarafların işlemleri merkezi olmayan bir biçimde gerçekleştirmeleri mümkün hale gelmiştir. Kripto para sistemi, bu bağlamda kriptolojiyi kullanarak işlemleri güvenilir hale getirme ve para kontrolünü ele alma amacını taşımaktadır (Dayi, 2019).

2008'de Satoshi Nakamoto tarafından yayımlanan "Bitcoin: Peer-to-Peer Cash System" başlıklı bir makale ile blok zincir teknolojisi aracılığıyla finansal araçlardan bağımsız olarak çevrimiçi ödeme transferinin mümkün hale geldiği belirtilmiştir. Bu sistemi geliştirirken, dijital imzaların tekrarlanan işlemlere çözüm sunamayacağı gerekçesiyle güvenilirliğin avantajları vurgulanmıştır. Sistem, kriptografik yöntemlerle güvenilirliği sağlamış ve iki taraf arasında üçüncü bir aracıya gerek olmadan işlemler gerçekleştirilebilir hale getirilmiştir (Nakamoto, 2008).

2008'de tanıtılan ve geliştirilen bu sistem, 2017'ye kadar büyük ilgi görmemiş ve 2017'den sonraki grafiklere bakıldığında, ödeme aracı olmaktan ziyade bir yatırım aracı olarak kullanıcılar arasında yoğun ilgi görmüştür. Bitcoin'in bugünkü değeri 40,009.73 dolara ulaşmıştır (Coin Market Cap, t.y.). Nakamoto tarafından tasarlanan sistem, finansal krizlere son vermek ve taraflar arasındaki güven kaygısını ortadan kaldırmak amacını taşısa da, ülkelerin hukuki düzenlemelerinde belirsizlik, geniş bir ödeme sistemine yayılmasını engellemiştir. Diğer taraftan, piyasa değeri hızla artan ve bu nedenle ana coin olarak adlandırılan Bitcoin ile birlikte ilk 5'te yer alan diğer coinler de çalışmamızın odak noktasını oluşturmuştur. Kripto paraların avantajları ve dezavantajları detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Popülerliğini kaybetmeyen ve volatilitesi yüksek olmasına rağmen ödeme aracından ziyade yatırım aracı olarak görülen kripto paraların işlem gördüğü borsalar üzerine bir araştırmanın olmadığı ve bu konuda literatürde bir eksik olduğu düşüncesi çalışmamın önemini oluşturmaktadır. Yapılacak olan çalışma kripto borsalarının incelenmesi ve yatırımcıların bu borsalara olan güvenlerinin araştırılması açısından önemlidir.

1. Türkiye’deki Kripto Para Borsaları

En yüksek işlem hacmine sahip on kripto para borsasına aşağıda yer verilmiştir.

1.1 Binance TR

Binance, farklı kripto para birimlerinin ticaretini gerçekleştirmek amacıyla 2017 yılında Çin’de kurulmuş, Binance coini (BNB) piyasaya sürmüştür. 2018 yılında dünyanın en yüksek işlem hacmine sahip kripto para borsası olmuştur (Binance, t.y.). BinanceTR, 2020 yılının sonlarında Türkiye’de Türk lirası ile işlem yapma olanağı sağlamıştır. Kullanıcıların Binance globali kullanmak için de BinanceTR hesabına sahip olmaları gerekmektedir. Banka hesaplarından para transferi ile işlemlerini gerçekleştirme kolaylığını sunmaktadır. Binance vizyonu; paranın özgürlüğünü küresel olarak arttırmak, bu özgürlüğü yayarak, dünyanın her yerinden hayatları önemli ölçüde daha iyiye götürmeyi amaçlamaktadır (Binance t.y.; Binance TR, 2022).

1.2. BtcTurk

2013 yılında Kerem Tibuk tarafından kurulmuş, Türkiye’nin ilk kripto borsasıdır. Türk lirası ile ilk bitcoin işlemi gerçekleştirilmiştir. 2018 yılında QNB Finansinvest CEO'su Özgür Güneri devralmıştır. Türkiye'nin ilk, dünyanın 4. Bitcoin alım satım platformu olan BtcTurk ’ün

vizyonu, kurulduğu günden itibaren kullanıcılarına en güvenilir hizmeti sağlamaktır (Bayram, 2022).

1.3. Paribu

İstanbul merkezli kripto borsası Paribu’nun kurucusu ve CEO’su Yasin Oral’dır. 2017 yılında alım satım işlemleri gerçekleştirilmeye başlamış, 80 kripto para birimi işlem görmektedir. Türk lirasına sabitlenmiş kripto para olan TRYC, Paribu'nun alt şirketi Stoken tarafından piyasaya sürülmüştür. Türk lirasını varlık olarak gösteren TRYC, Paribu'nun alt şirketi olan Stoken tarafından piyasaya sürülmüştür (Paribu, t.y., 2022).

1.4. Bitexen

Bitexen Teknoloji A.Ş, 2018 yılında İTÜ Arı Teknokent’te kurulmuştur. Dünyanın en büyük 50 dijital varlık platformları arasında yer almaktadır. CEO’su Yahya Tuğyan Erdem’dir. Bitexen de 120’den fazla kripto para listelenmektedir (Bitexen, 2022).

1.5. Bitci

Bitci, 2018 yılında Burak Çağdaş Çağlar tarafından kurulmuştur. Yarımcıların işlemlerini analiz ederek raporlayan ilk Türk borsası olma özelliğini taşımaktadır (Çağdaş Holding, 2022).

1.6. BitTurk

BitTurk Bilişim ve Ticaret A.Ş. 2017 yılında İstanbul’da kurulmuştur (Bitturk, 2022).

1.7. Kukoin

2013 yılından beri yatırımcılara kripto alım satımı yapma imkânı sunmaktadır (KuCoin, 2022).

1.8. Gate.io

2013 yılında Çin’de kurulan Kripto para borsasıdır. 180’den fazla para çifti ile işlem yapma imkânı sunmaktadır. 2017 yılında sistem yenilikleri ile bilinirliğini arttırmıştır. Yatırımcılarına mevcut hesaplarının altında alt hesaplar açmalarına olanak sağlayarak farklı hesapları yönetmelerini sağlamaktadır (Gate.io, 2022).

1.9. Gemini

New York’ta yer alan Gemini borsası Winklevoss ikizleri tarafından 2015’ te kurulmuştur. 2016 ‘da dünyadaki ilk Ether lisansına sahip kripto para borsası olmuştur (BitDegree, 2022).

1.10. Bitlo

2017 yılında temelleri atılmış ve 2018 yılında kripto para alım satım işlemleri yapılmaya başlanmıştır. Hakan Baş ve Mustafa Alpay tarafından kurulmuş olan Bitlo, basit ve kolay bir ara yüze sahiptir (Türker, 2021).

2. Literatür

Çalışma esnasında gerçekleştirilen literatür taramasında, son yıllarda popüler olması ile çoğu tez ve makalenin güncel konusu haline gelen kripto paralar her yönüyle incelenmektedir. Sadece YÖK tez’ de “kripto para” ibaresini içeren 130’un üzerinde tez yer almaktadır. YÖK tez’ de yapılan araştırma esnasında kripto paralara ilişkin en çok rastlanan çalışma, kripto paraların muhasebeleştirilmesi, hukuki ve vergisel boyutu, popüler kripto paraların volatilitesi, piyasanın balon olup olmadığı, kripto paraların tarihi ve gelişimine dair çalışmalar yer almaktadır (Yöktez, t.y.). Piyasanın açıklarının da olması, kara para aklama olarak ta kullanılması sebebiyle ayrı bir öneme sahiptir. İşlem gerçekleştiren müşteriler çeşitli dolandırıcılıklarla yüzleşmekte ve mağduriyet yaşamaktadırlar. 356 milyon liralık vurgunla Türkiye’nin en büyük kripto para borsası dolandırıcılığını yapan Thodex’ in kurucusu Faruk Fatih Özer bunlardan biridir (Altın, 2022).

Kripto para piyasasında Bitrota, Sistemcoin, Thodex, Vebitcoin ve Bitrota’nın ardından Smart Trade Coin’de de dolandırıcılık haberleri ortaya çıktı. Paralarını çekemediklerini iddia eden insanlar savcılığa başvurdu. İddialara göre bu borsadaki dolandırıcılığın boyutu 2 milyar dolar (Gazetevatan, 2021).

Zeynep Ayer Medya ve Sanat Çalışmaları dergisinde yayımlanan “Kripto Paralarla İlgili Haber İçeriklerinin Post-Truth Bağlamda Analizi” adlı makalesinde bireylerin kripto para alım satımı yaparken kapsamlı bir araştırma yapmadan Post-truth bağlamında karar aldıklarını ifade etmiştir. Ayer “Post-truth” kavramını, “kişinin maruz kaldığı bilgiyi, gerçeğin ya da doğrunun ne olduğunu teyit etmeksizin, bilmek istediği şekilde benimsemesidir” olarak tanımlamıştır. Son zamanlarda sosyal medyanın yaygınlaşması ve kripto paralar arasında popüler Ethereum’ un Elon Musk’ın tweetleri ile gündem olması sebebiyle çalışma en çok okunan Hürriyet ve Sabah gazetelerinin internet sitelerinde, Musk’ın tweet attığı şubat ayındaki kripto para piyasalarıyla ilgili yapılan haberler, nitel analizi yoluyla incelenmiştir. Makalede; iş yaşamında, sosyal medyada, ekonomide popülaritesi ve saygınlığı olan kişilerin rol model olarak algılanıp görüş ve önerilerinin sosyal medyaya yansması ile bireyler gerçek yerine bilmek istediklerine inanarak medya içeriklerine istinaden alım satım gerçekleştirdikleri sonucuna varılmıştır. Yeterli bilgiye sahip olmadan piyasaya girmenin sonucunda da olumsuzluklarla karşılaşıldığı ifade edilmiş ve çalışmanın araştırma konusunu destekler nitelikte bir sonuca varılmıştır (Ayer, 2022).

Samaruddin Mosmer “Türkiye’deki Bireysel Kripto Para Yatırımcılarının Kripto Paralara Yaklaşımları” adlı tezi yatırımcıların yasal olmayan bir varlığa neden ilgi duyduklarını araştırmak için kripto paralara yaklaşımlarını ortaya koymak adına gerçekleştirmiştir. Analiz sonucunda gelecekte kripto paraların değerli olacağı düşüncesi ile orta ve uzun vadeli yatırımlardan kazanç sağlamak için kripto paralara yatırım yaptıkları tespit edilmiştir. Kripto paraların dolandırıcılık riskinin yüksek olması, fiyatlarındaki volatilité, siber saldırılara açık olması ve merkezi bir otoritenin bulunmaması gibi sebepler yatırımcıların en çok endişe duyduğu konulardır. Buna rağmen kazanç potansiyelinin yüksek olması sebebiyle tercih edildiği ifade edilmektedir. Yatırım kararı alırken sosyal medya ve kitle iletişim araçlarında faydalandığı sonucuna da ulaşılmıştır (Mosmer, 2022).

Ahmet Cengiz Kar, “Kripto Para Piyasalarında Yatırımcı Davranışlarının Araştırılması” adlı yüksek lisans tezini, yatırımcıların davranışlarını ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma bulgularına göre erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla risk alma eğiliminde oldukları, katılımcıların yatırım yaparken uzun vadeli yatırım tercih ettikleri, temel analizden etkilendikleri, “whitepaper” olarak adlandırılan raporlardan yararlandıkları ortaya çıkmıştır (Kar, 2021).

Tüm bu değinilen konular çerçevesinde, bireylerin tercihlerini etkileyen ve bilgi düzeylerinin geçen süre içerisinde nasıl şekillendiği konusunda borsaları tercih etme sebepleri ve güven algıları araştırılacaktır.

3.Araştırma Yöntemi

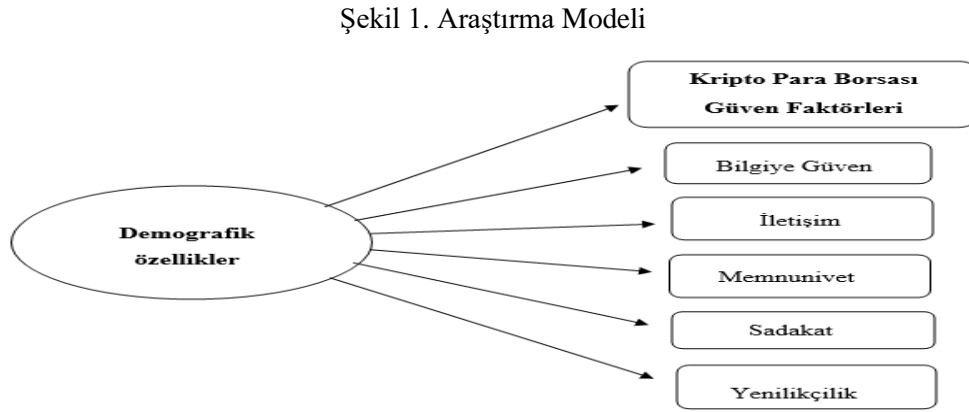
Bu bölümde; araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın problemi, metodolojisi ve sınırlılıkları ile ilgili bilgiler verilerek, Türkiye’deki kripto para borsalarının güvenilirliği üzerine uygulanan anket sonuçları ve hipotez testleri ile ilgili veriler yer almaktadır. Çalışmanın amacı, Türkiye’de faaliyet gösteren kripto borsalarına güven algısını bireylerin demografik özellikleri bağlamında analiz etmektir. Literatür taramasında kripto borsalarına yönelik bir araştırmaya rastlanmamıştır. Literatüre katkı sağlaması açısından bu çalışma ayrıca bir öneme sahip olacaktır.

Araştırma konu ve uygulama açısından sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmalar, maliyet, zaman, pandemi ve imkânlardan kaynaklı gerçekleştirilmiş ve veri toplamak için internet tabanlı uygulama kullanılmıştır. Konu sınırlaması ise kripto para borsalarına güven algılarının belirlenmesinde kripto para kullanıcılarının görüşlerinin elde edilmesi yönünde sınırlandırılmıştır. Bu çalışmanın evreni, Türkiye’deki kripto para kullanıcılarından oluşmaktadır. Tüm kripto para kullanıcılarına ulaşmanın mümkün olmaması sebebi ile olasılığa dayalı olmayan

veri toplama yöntemi tercih edilmiştir. Sosyal medya kanalları ile ulaşım tercih edilerek kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır. Hazırlanan anket formu takriben 500 kişiye iletilmiş olup 384 kişinin katılım sağlaması sonucu analizlere başlanmıştır. Bu çalışmada kullanılan anket formu genel olarak iki bölümden oluşmaktadır. Anket formu hazırlanırken (Tatlı vd., 2017) tarafından kullanılan anket formundan yararlanılmıştır. Birinci bölümde, iletişim, güven, sadakat, memnuniyet, yenilikçilik faktörlerini belirlemeye ilişkin 5’li likert tipinde hazırlanan 25 ifade bulunmaktadır. İkinci bölümde araştırmanın amacına ilişkin katılımcılardan cevaplanması istenilen kripto paralara ilişkin bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik 3’lü likert tipinde hazırlanan tanımlayıcı ifadeler ve kripto para yatırımcılarının demografik özelliklerine ilişkin sorular yer almaktadır. Hazırlanan anket formu online ortamda sosyal medya platformlarında (Facebook, Twitter, Telegram, WhatsApp, Instagram, Mail vb.) kripto para yatırımcılarının oluşturduğu gruplarda paylaşarak toplanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Aşağıdaki şekilde demografik özellikler ile Kripto para güven faktörleriyle ilişkisini gösteren araştırma modeli yer almaktadır.

4. Bulgular ve Tartışma

Tablo 1. Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Medeni Durum	Frekans	Yüzde
Kadın	153	39,8	Bekar	179	46,6
Erkek	231	60,2	Evli	205	53,4
Yaş	Frekans	Yüzde	Total	384	100
18-25	61	15,9	Eğitim Düzeyi	Frekans	Yüzde
26-33	157	40,9	İlkokul	1	0,3
34-48	139	36,2	Lise	7	1,8
49-55	15	3,9	Lisans	95	24,7
55 Üstü	12	3,1	Lisansüstü	281	73,2
Total	384	100	Total	384	100

Yukarıdaki Tablo 1’de araştırmaya katılan bireylerin demografik özelliklerine ilişkin dağılımları yer almaktadır. Tabloya bakıldığında araştırmaya katılan yatırımcıların %60,2’si erkek yatırımcılardan ve %39,8’i ise kadın yatırımcılardan oluşmaktadır. Bu dağılıma bakıldığında Türkiye’deki kripto para yatırımcılarının çoğunluğu erkek yatırımcılardan oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin medeni durumlarına ilişkin bilgiler ise; %53,4 (205 kişi) evli, %46,6 (179 kişi) bekar olduğu görülmektedir. Araştırma bulgularına göre katılımcıların yaş aralığı; en çok 26-33 yaş aralığına sahip bireylerin oluşturduğu, %40,9 ile 157 kişinin söz konusu

yaş aralığında yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada yer alan yaş aralığı ise 34-48 yaşlarındaki 139 bireyden oluşmaktadır. Katılımcıların eğitim düzeylerine ilişkin bilgiler 4 başlık altında toplanmış ve yapılan analize göre katılımcıların %73,2’si (281 kişi) Lisansüstü, %24,7 (95 kişi) Lisans, %1,8 (7 kişi) Lise, %0,3 (1 kişi) İlkokul mezunu oldukları belirlenmiştir.

4.1. Bireylerin Borsa Tercihleri ve Yatırımlarını Belirlemeye İlişkin Sorular

Araştırmaya katılan bireylerin borsa tercih ve yatırımlarına ilişkin yanıtları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 2. Tercih Edilen Kripto Para Borsaları

Kripto para borsaları	Kullanıcı sayısı
Binance	227
BtcTurk	137
Paribu	90
Coinbase	28
Bitexen	23
Huobi Global	14
Gate İ.o	42
Kucoin	20
Bitlo	2
Bitci	8
Icrypex	8
Diğer	72

Araştırmaya katılan kripto para yatırımcılarının tercih ettiği kripto para borsalarını belirlemeye yönelik ölçekte katılımcılara birden fazla borsa tercih etme imkânı sunulmuştur. Ankete 384 kişi katılmıştır fakat birden fazla borsada işlem gerçekleştiren katılımcı mevcut olduğu için Tablo 2’de 676 borsa tercihi yapıldığı görülmektedir. Bu tercihler arasında en çok rağbet gören borsa 227 tercih sayısı ile Binance ilk sırada yer almaktadır. Binance’ in ardından 137 tercih sayısı ile BtcTurk ikinci sırada, 90 tercih sayısı ile Paribu kripto para borsası üçüncü sırada yer almaktadır. Ankete en çok işlem hacmine sahip 11 kripto para borsası likert ölçekte sunulmuş bunlar dışında kalan borsaların tercihi için diğer seçeneği eklenmiştir. Ankete katılan katılımcıların, ölçekte yer alan işlem hacmi yüksek 11 borsa dışındaki 72 tercih sayısı ile diğer borsalarda da işlem gerçekleştirdikleri bilgisine ulaşılmaktadır.

Tablo 3. Tercih Edilen Kripto Paralar

Kripto para isimleri	Kullanıcı sayısı
Bitcoin	92
Etherium	36
Ripple	38
Solana	44
Cordana	56
Shıba İnu	62
DogeCoin	185
Diğer	263

Araştırmaya katılan kişilerin tercih ettikleri coin ve altcoinlere ilişkin ölçekte verdikleri yanıtlar Tablo 3’de yer almaktadır. Katılımcıların birden fazla tercihte buldukları göz önünde bulundurularak en popüler 7 kripto para likert ölçekte yer almış ve bunlar dışındaki kripto para tercihleri diğer kategorisinde belirlenmiştir. Diğer kategoride yer alan kripto paraların birbiri ile aynı olan tercihler de yer aldığından likert ölçekteki değerler baz alınarak yorum yapılacaktır. Yedi kripto para arasında katılımcılar ilk olarak 185 tercih ile Dogecoin’e yatırım yapmaktadırlar.

Ardından 92 tercih ile Bitcoin, 62 tercih ile Shiba Inu’ya yatırım yaptıkları görülmektedir. Başka bir deyişle anket katılımcılarının en çok Dogecoin’e yatırım yaptığı anlaşılmaktadır.

4.2.Faktör Analizi

Yapılan faktör analizi sonucu 5 adet faktör tespit edilmiştir. Söz konusu faktörler aşağıdaki tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4. Faktör Analizlerine Ait İstatistikler

	Faktör Yükleri	Öz Değer	Açıklanan Varyans
BİLGİYE GÜVEN		5,268	21,074
Kripto Para kullanımının geleneksel finansal araçlardan daha faydalı olduğuna inanıyorum.	0,856		
Kripto Para Borsalarında yatırım yapmak benim için önemlidir.	0,854		
Kripto Para ile diğer finansal enstrümanlar arasında bir tercih yapmak durumunda kalırsam Kripto Para yatırımı yapmayı tercih ederim.	0,863		
Kripto Para Borsaları geleneksel finansın iyi bir alternatifidir.	0,806		
Kripto Para Borsalarını diğer finans sektörlerinden ayıran en önemli özelliğinin merkezizetsiz olduğunu biliyorum.	0,579		
Güvenilir Kripto Para Borsalarını tercih ederim.	0,628		
İLETİŞİM		4,397	17,589
Kripto Para ürün ve hizmet tanıtımının yeterince yapıldığına inanıyorum.	0,570		
Kripto Para ile ilgili reklam veya ilanlarla sık sık karşılaşırım.	0,907		
Kitlesel iletişim araçlarında Kripto Para ile ilgili reklamlara sürekli rastlarım.	0,892		
Kripto Para Borsalarını ulaşılır buluyorum.	0,588		
Kripto Para ile ilgili bilgi düzeyimi yeterli buluyorum.	0,698		
MEMNUNİYET		2,684	10,737
Çalıştığım Kripto Para Borsalarının başarılı ve finansal yönetimde iyi olmasını tercih ederim.	0,598		
Kripto Para Borsalarında çalışan personellerin bilgili ve becerikli olmalarına önem veririm.	0,822		
Kripto Para Borsalarında çalışan personellerin samimi ve yardımsever olmalarına önem veririm.	0,749		
Müşteri hizmet kalitesi açısından hızlı, etkin ve hatasız servise önem veririm.	0,745		
Kripto Para Borsalarının, müşterinin bir sorunu olduğu zaman sorunu çözmek için samimi ilgi göstermesi gerektiğine inanıyorum.	0,819		
Müşteri beklentilerini karşılayan bir hizmet yaklaşımı olması gerektiğini düşünüyorum.	0,778		
Cazip ürün, işlem ve hizmet tarifeleri sunan borsaları tercih ederim.	0,628		

SADAKAT		2,420	9,679
Zarar etme ihtimalini bilsem de Kripto Para Borsalarını tercih ederim.	0,763		
Kripto Para Borsalarının kalkınma üzerinde etkisinin olumlu olacağını düşünüyorum.	0,664		
Kripto Para Borsalarının bana uygun yatırım ürünleri sunduğunu düşünüyorum.	0,703		
YENİLİKÇİLİK		1,485	5,940
Kripto para borsası olarak imaj ve popülaritesi yüksek olanı tercih ederim	0,584		
Kripto Para Borsalarında ürün ve hizmet çeşitliliğine önem veririm.	0,552		
Günümüzde Kripto Para Borsalarına ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.	0,679		
Kripto Para Borsalarının modern ve dinamik olması gerektiğine inanıyorum	0,555		
Toplam			65,019

Tablo 4’te yer alan ifadeler birbiriyle ilişkili olarak belirlenmiş ve faktör yükleri, öz değer ve açıkladıkları varyans hesaplanmıştır. Analiz sonucu 5 adet faktör tespit edilmiş ve bunlar açıkladıkları varyansa göre sırasıyla ile bilgiye güven, iletişim, memnuniyet, sadakat ve yenilikçilik olarak isimlendirilmiştir.

- Bilgiye güven faktörü, 6 ifadeden oluşmakta olup varyansın % 21,074’ini açıklamaktadır.
- İletişim faktörü, 5 ifadeden oluşmakta olup varyansın %17,589’ini açıklamaktadır.
- Memnuniyet faktörü, 7 ifadeden oluşmakta olup varyansın %10,737’ini açıklamaktadır.
- Sadakat faktörü, 3 ifadeden oluşmakta olup varyansın % 9,679’sini açıklamaktadır.
- Yenilikçilik faktörü, 3 ifaden oluşmakta olup varyansın % 5,940’sini açıklamaktadır.

4.3.Hipotezlere İlişkin Anova ve T- Testi Sonuçları

4.3.1.Anova Testi

Demografik özelliklere ilişkin hipotezler Anova Testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 5. Yaşa Göre Kripto Para Borsası Güven Faktörleri

		Mean	Varyansın kaynağı	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	
İletişim faktörü	18-25	61	3,6885	Gruplar arası	7,054	4	1,764	2,643	0,033
	26-33	157	3,5048	Grup içi	252,882	379	0,667		
	34-48	139	3,4640	Toplam	259,936	383			
	49-55	15	3,4667						
	55 üstü	12	2,8750						
	Total	384	3,4980						
Bilgiye Güven	18-25	61	3,3484	Gruplar arası	1,360	4	0,340	1,835	0,121
	26-33	157	3,4475	Grup içi	70,217	379	0,185		
	34-48	139	3,5144	Toplam	71,577	383			
	49-55	15	3,5500						
	Total	384	3,4980						

Ekmekçi, Elagöz ve Yücekaya; Kripto Para Borsalarının Güvenilirliği: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Borsalar Üzerine Bir Araştırma

	55 üstü	12	3,5208						
	Total	384	3,4622						
Memnuniyet faktörü	18-25	61	4,2095	Gruplar arası	1,600	4	0,400	0,807	0,521
	26-33	157	4,1691	Grup içi	187,967	379	0,496		
	34-48	139	4,0480	Toplam	189,567	383			
	49-55	15	4,0815						
	55 üstü	12	4,1019						
	Total	384	4,1262						
Sadakat faktörü	18-25	61	3,0307	Gruplar arası	4,593	4	1,148	1,201	0,310
	26-33	157	2,9092	Grup içi	362,278	379	0,956		
	34-48	139	2,8094	Toplam	366,871	383			
	49-55	15	2,4917						
	55 üstü	12	2,9792						
	Total	384	2,8783						
Yenilikçilik faktörü	18-25	61	3,4057	Gruplar arası	4,104	4	1,026	1,687	0,152
	26-33	157	3,6576	Grup içi	230,521	379	0,608		
	34-48	139	3,6691	Toplam	234,625	383			
	49-55	15	3,8333						
	55 üstü	12	3,5417						
	Total	384	3,6250						

Tablo 5’te bireylerin kripto para borsası tercihlerine ilişkin yaşa göre varyans analizi (ANOVA) sonuçları verilmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, yaşa göre kripto para borsası güven faktörlerinin farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bireylerin kripto para borsalarına güvenlerini belirlemek amacıyla oluşturulan 5 faktörlü ölçeğin (iletişim, bilgiye güven, memnuniyet, sadakat, yenilikçilik) tamamı da yaşa göre herhangi bir farklılık görülmediği anlaşılmaktadır. Bütün yaş kategorileri aynı yönde hassasiyet göstermektedir.

Tablo 6. Eğitim Durumuna Göre Kripto Para Borsası Güven Faktörleri

		N	X	Varyansın kaynağı	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
İletişim faktörü	Lise	8	3,2188	Gruplar arası	1,404	2	0,702	1,035	0,356
	Üniversite	95	3,4263	Grup içi	258,532	381	0,679		
	Lisansüstü	281	3,5302	Toplam	259,936	383			
	Total	384	3,4980						
Bilgiye Güven faktörü	Lise	8	3,2500	Gruplar arası	2,970	2	1,485	8,247	0,001
	Üniversite	95	3,3237	Grup içi	68,607	381	0,180		
	Lisansüstü	281	3,5151	Toplam	71,577	383			

Ekmekçi, Elagöz ve Yücekaya; Kripto Para Borsalarının Güvenilirliği: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Borsalar Üzerine Bir Araştırma

	Total	384	3,4622						
Memnuniyet faktörü	Lise	8	3,0417	Gruplar arası	11,100	2	5,550	11,848	0,001
	Üniversite	95	4,0409	Grup içi	178,467	381	0,468		
	Lisansüstü	281	4,1858	Toplam	189,567	383			
	Total	384	4,1262						
Sadakat faktörü	Lise	8	2,9063	Gruplar arası	0,049	2	0,025	0,026	0,975
	Üniversite	95	2,8961	Grup içi	366,822	381	0,963		
	Lisansüstü	281	2,8714	Toplam	366,871	383			
	Total	384	2,8783						
Yenilikçilik faktörü	Lise	8	2,9688	Gruplar arası	11,265	2	5,632	9,608	0,001
	Üniversite	95	3,3921	Grup içi	223,360	381	0,586		
	Lisansüstü	281	3,7224	Toplam	234,625	383			
	Total	384	3,6250						

Tablo 6’da bireylerin kripto para borsası tercihlerine ilişkin eğitim seviyelerine göre varyans analizi (ANOVA) sonuçları verilmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, eğitim düzeyine göre bilgiye güven, memnuniyet ve yenilikçilik faktörlerinin borsa tercihlerini etkilediği anlaşılmaktadır. Eğitim düzeylerinin hangisinin diğerine göre farklılıklar gösterdiğini test etmek amacıyla Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre; lisansüstü eğitimin, üniversite ve lise eğitime göre pozitif yönde anlamlı olduğu anlaşılmaktadır ($p=0,001<0.05$). Eğitim düzeyinin artması güven, memnuniyet ve sadakat faktörlerine olan hassasiyeti arttırdığını göstermektedir.

Tablo 7. Gelire Göre Kripto Para Borsası Güven Faktörleri

		Mean	Varyansın kaynağı	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.	
İletişim faktörü	4250-6000	16	3,9688	Gruplar arası	5,748	4	1,437	2,143	0,075
	6000-8000	28	3,4911	Grup içi	254,188	379	0,671		
	8000-10000	34	3,6029	Toplam	259,936	383			
	10000-12000	33	3,2652						
	12000 ve üzeri	273	3,4863						
	Total	384	3,4980						
Bilgiye Güven faktörü	4250-6000	16	3,3594	Gruplar arası	3,163	4	0,791	4,380	0,002
	6000-8000	28	3,4196	Grup içi	68,415	379	0,181		
	8000-10000	34	3,2868	Toplam	71,577	383			
	10000-12000	33	3,2803						
	12000 ve üzeri	273	3,5165						
	Total	384	3,4622						
Memnuniyet	4250-6000	16	3,9167	Gruplar arası	0,888	4	0,222	0,446	0,775
	6000-8000	28	4,1706	Grup içi	188,679	379	0,498		

Ekmekçi, Elagöz ve Yücekaya; Kripto Para Borsalarının Güvenilirliği: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Borsalar Üzerine Bir Araştırma

	8000-10000	34	4,1340	Toplam	189,567	383			
	10000-12000	33	4,1886						
	12000 ve üzeri	273	4,1254						
	Total	384	4,1262						
Sadakat faktörü	4250-6000	16	2,8516	Gruplar arası	4,113	4	1,028	1,074	0,369
	6000-8000	28	3,0402	Grup içi	362,758	379	0,957		
	8000-10000	34	2,5699	Toplam	366,871	383			
	10000-12000	33	2,9015						
	12000 ve üzeri	273	2,8988						
	Total	384	2,8783						
Yenilikçilik faktörü	4250-6000	16	3,4375	Gruplar arası	7,622	4	1,905	3,181	0,014
	6000-8000	28	3,3125	Grup içi	227,003	379	0,599		
	8000-10000	34	3,4191	Toplam	234,625	383			
	10000-12000	33	3,4697						
	12000 ve üzeri	273	3,7125						
	Total	384	3,6250						

Tablo 7’de bireylerin kripto para borsası tercihlerine ilişkin Gelir seviyelerine göre varyans analizi (ANOVA) sonuçları verilmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, bilgiye güven faktöründe anlamlı farklılıklar olduğu anlaşılmış ve Tukey testi yapılmıştır. Yapılan Tukey testi sonucunda, bilgiye güven faktöründe 12000 ve üzeri geliri olanların 10000-12000 TL geliri olanlara göre pozitif yönde anlamlılık gösterdiği anlaşılmıştır ($p=0,023<0.05$). Gelir miktarındaki artış güven faktörüne olan hassasiyeti arttırdığını göstermektedir.

Tablo 8. Aylık Tasarruf Miktarına Göre Kripto Para Borsası Güven Faktörleri

	N	X	Varyansın kaynağı	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	
İletişim faktörü	100-500	69	3,5580	Gruplar arası	0,659	4	0,165	0,241	0,915
	500-1000	55	3,5091	Grup içi	259,277	379	0,684		
	1000-2000	10	3,5750	Toplam	259,936	383			
	2000-3000	61	3,5287						
	3000 ve üzeri	189	3,4590						
	Total	384	3,4980						
Bilgiye Güven faktörü	100-500	69	3,3623	Gruplar arası	1,642	4	0,410	2,224	0,066
	500-1000	55	3,4864	Grup içi	69,936	379	0,185		
	1000-2000	10	3,3500	Toplam	71,577	383			
	2000-3000	61	3,4016						
	3000 ve üzeri	189	3,5172						
	Total	384	3,4622						
Memnuniyet faktörü	100-500	69	4,1031	Gruplar arası	0,218	4	0,055	0,109	0,979
	500-1000	55	4,1111	Grup içi	189,349	379	0,500		
	1000-2000	10	4,2333	Toplam	189,567	383			
	2000-3000	61	4,1075						
	3000 ve üzeri	189	4,1393						

Ekmekçi, Elagöz ve Yücekaya; Kripto Para Borsalarının Güvenilirliği: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Borsalar Üzerine Bir Araştırma

	Total	384	4,1262						
Sadakat faktörü	100-500	69	2,7899	Gruplar arası	3,284	4	0,821	0,856	0,491
	500-1000	55	2,8000	Grup içi	363,587	379	0,959		
	1000-2000	10	2,4875	Toplam	366,871	383			
	2000-3000	61	2,9631						
	3000 ve üzeri	189	2,9266						
	Total	384	2,8783						
Yenilikçilik faktörü	100-500	69	3,3768	Gruplar arası	8,033	4	2,008	3,359	0,010
	500-1000	55	3,5045	Grup içi	226,592	379	0,598		
	1000-2000	10	3,5750	Toplam	234,625	383			
	2000-3000	61	3,6352						
	3000 ve üzeri	189	3,7500						
	Total	384	3,6250						

Tablo 8’de bireylerin kripto para borsası tercihlerine ilişkin aylık tasarruflarına göre varyans analizi (ANOVA) sonuçları verilmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, yenilikçilik faktöründe anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Anlamlı farklılığın analizi için yapılan Tukey testine göre 3000 TL ve üzeri tasarruf yapanların 100-500 TL tasarruf yapanlara göre anlamlılığın pozitif yönde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p=0,006<0.05$).

4.3.2. T-testi Sonuçları

Tablo 9. Cinsiyete Göre Kripto Para Borsası Güven Faktörleri

		N	X	ss	t	sd	p
İletişim faktörü	Kadın	153	3,3464	0,86418	-2,906	382	0,004
	Erkek	231	3,5985	0,78178			
Güven faktörü	Kadın	153	3,3644	0,40453	-3,668	382	0,001
	Erkek	231	3,5271	0,43872			
Memnuniyet faktörü	Kadın	153	4,1249	0,60769	-0,028	382	0,977
	Erkek	231	4,1270	0,76168			
Sadakat faktörü	Kadın	153	2,6920	0,98352	-3,068	382	0,002
	Erkek	231	3,0016	0,95784			
Yenilikçilik faktörü	Kadın	153	3,3856	0,77001	-5,030	382	0,001
	Erkek	231	3,7835	0,75160			

Tablo 9’da bağımsız örneklem t-testi sonuçları cinsiyete göre memnuniyet faktörü haricinde iletişim, güven, sadakat ve yenilikçilik faktörlerine anlamlı farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Tüm anlamlılık gösteren faktörlerde kadın ve erkek arasında erkeklerde pozitif yönde anlamlılık görülmektedir.

Tablo 10. Medeni Duruma Göre Kripto Para Borsası Güven Faktörleri

		N	X	ss	t	sd	p
İletişim faktörü	Evli	179	3,4846	0,84972	-0,298	382	0,766
	Bekar	205	3,5098	0,80243			
Güven faktörü	Evli	179	3,4092	0,43439	-2,258	382	0,025
	Bekar	205	3,5085	0,42615			
Memnuniyet faktörü	Evli	179	4,1186	0,76425	-0,197	382	0,844
	Bekar	205	4,1328	0,64771			
Sadakat faktörü	Evli	179	2,9008	1,04193	0,419	382	0,676

	Bekar	205	2,8585	0,92211			
Yenilikçilik faktörü	Evli	179	3,5126	0,84687	-2,651	382	0,008
	Bekar	205	3,7232	0,70962			

Tablo 10’da bağımsız örneklem t-testi sonuçları medeni duruma göre sadece yenilikçilik faktöründe anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Medeni duruma göre borsa tercihlerinde yenilikçilik faktörü evlilere göre bekarlarda istatistiksel olarak anlamlılık ifade ettiği görülmektedir.

Güven algısı eğitim ve medeni duruma göre;

Tablo 11. Hipotez Sonuçları

H ₁ : Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Kripto Para Borsası Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kısmen kabul
H _{1a} : Katılımcıların yaş gruplarına göre Kripto para borsası güven algısı farklılaşmaktadır.	Ret
H _{1b} : Katılımcıların eğitim gruplarına göre Kripto para borsası güven algısı farklılaşmaktadır.	Kabul
H _{1c} : Katılımcıların gelir gruplarına göre Kripto para borsası güven algısı farklılaşmaktadır.	Ret
H _{1d} : Katılımcıların tasarruf gruplarına göre Kripto para borsası güven algısı farklılaşmaktadır.	Ret
H _{1e} : Katılımcıların cinsiyet gruplarına göre Kripto para borsası güven algısı farklılaşmaktadır.	Ret
H _{1f} : Katılımcıların medeni durum gruplarına göre Kripto para borsası güven algısı farklılaşmaktadır.	Kabul
H ₂ : Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre İletişim Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kısmen kabul
H _{2a} : Katılımcıların yaş gruplarına göre İletişim Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kabul
H _{2b} : Katılımcıların eğitim gruplarına göre İletişim Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H _{2c} : Katılımcıların gelir gruplarına göre İletişim Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H _{2d} : Katılımcıların tasarruf gruplarına göre İletişim Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H _{2e} : Katılımcıların cinsiyet gruplarına göre İletişim Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kabul

Ekmekçi, Elagöz ve Yücekaya; Kripto Para Borsalarının Güvenilirliği: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Borsalar Üzerine Bir Araştırma

H _{2f} : Katılımcıların medeni durum gruplarına göre İletişim Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H ₃ : Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Bilgiye güven boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kısmen kabul
H _{3a} : Katılımcıların yaş gruplarına göre Bilgiye güven Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H _{3b} : Katılımcıların eğitim gruplarına göre Bilgiye güven Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kabul
H _{3c} : Katılımcıların gelir gruplarına göre Bilgiye güven Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kabul
H _{3d} : Katılımcıların tasarruf gruplarına göre Bilgiye güven Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H _{3e} : Katılımcıların cinsiyet gruplarına göre Bilgiye güven Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kabul
H _{3f} : Katılımcıların medeni durum gruplarına göre Bilgiye güven Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kabul
H ₄ : Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Memnuniyet Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kısmen kabul
H _{4a} : Katılımcıların yaş gruplarına göre memnuniyet Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H _{4b} : Katılımcıların eğitim gruplarına göre memnuniyet Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kabul
H _{4c} : Katılımcıların gelir gruplarına göre memnuniyet Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H _{4d} : Katılımcıların tasarruf gruplarına göre memnuniyet Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H _{4e} : Katılımcıların cinsiyet gruplarına göre memnuniyet Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H _{4f} : Katılımcıların medeni durum gruplarına göre memnuniyet Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H ₅ : Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Sadakat boyutu KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kısmen kabul
H _{5a} : Katılımcıların yaş gruplarına göre Sadakat Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret

Ekmekçi, Elagöz ve Yücekaya; Kripto Para Borsalarının Güvenilirliği: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Borsalar Üzerine Bir Araştırma

H _{5b} : Katılımcıların eğitim gruplarına göre Sadakat Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H _{5c} : Katılımcıların gelir gruplarına göre Sadakat Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H _{5d} : Katılımcıların tasarruf gruplarına göre Sadakat Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H _{5e} : Katılımcıların cinsiyet gruplarına göre Sadakat Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kabul
H _{5f} : Katılımcıların medeni durum gruplarına Sadakat Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H ₆ : Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Yenilikçilik boyutu KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kısmen kabul
H _{6a} : Katılımcıların yaş gruplarına göre Yenilikçilik Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H _{6b} : Katılımcıların eğitim gruplarına göre Yenilikçilik Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kabul
H _{6c} : Katılımcıların gelir gruplarına Yenilikçilik Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Ret
H _{6d} : Katılımcıların tasarruf gruplarına Yenilikçilik Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kabul
H _{6e} : Katılımcıların cinsiyet gruplarına göre Yenilikçilik Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kabul
H _{6f} : Katılımcıların medeni durum gruplarına göre Yenilikçilik Boyutunda KPB Güven Algısı Farklılaşmaktadır.	Kabul

Tablo 11’de yapılan analizler sonucunda kripto para borsası güven analizi ana hipotezi kısmen kabul edilmiştir. Ana hipotezde bekar ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip kişiler anlamlı bir fark oluşturmaktadır. Eğitim düzeyinin artmasıyla kişilerde kripto para borsası güven algılarına duyarlılığın arttığı anlaşılmaktadır. Bekar bireylerin de evlilere göre daha duyarlı oldukları yorumlanabilir.

Eğitim düzeyinin artması, kişilerin sahip oldukları bilgiye daha çok güvendiklerini, memnuniyet ve yenilikçilik faktörlerine daha duyarlı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Erkeklerin kadınlara göre kripto para borsası güven faktörlerine daha duyarlı oldukları, kadınların risk almaktan kaçınmaları şeklinde yorumlanabilir. Elde ettiğimiz sonuçlar literatürde incelediğimiz çalışmalar ile cinsiyet ve yaş gruplarına göre benzerlik teşkil etmektedir. Erkek katılımcılar risk üstlenirken, kadın katılımcıların riskten kaçınmayı tercih etmeleri sebebi ile literatürdeki çalışmalarda kadın sayısının daha az olmasının sebebi olarak açıklanabilir. Çalışmaların bir diğer ortak özelliği ise bireylerin sosyal medyayı yatırım tavsiyesi olarak görmesi ve yatırım kararlarını sosyal medya aracılığı ile almayı tercih etmeleridir. Bu durum da literatürde

davranışsal finans olarak kişinin reel finans politikalarında ziyade çevrelerinde etkilenecek yatırım yapmayı tercih etmesi şeklinde açıklanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Bilgi ve internet teknolojisindeki gelişmeler, global finans sistemlerinin temelden değişmesine neden olmuştur. Kripto para sistemi ile, kriptolojiyi kullanarak işlemleri güvenilir hale getirmek ve para kontrolünü sağlamak amaçlanmaktadır.

Kripto paralar, güvenilir olmakla birlikte günümüzde dünyanın herhangi bir yerinde günlük hayatta bir değişim aracı olmaktan ziyade bir yatırım aracı olarak daha etkin kullanıldığı görülmektedir. 2019 yılında yaşanan küresel salgınla finansal enstrümanların değerlerinde artış gözlenmekte ve bu artıştan kripto paraların da payını aldığı görülmektedir. Kripto paraların değerleri yıllar nezdinde incelendiğinde volatilitenin yüksek olduğu, çeşitli dolandırıcılık işlemlerinin gerçekleşerek bazı borsaların iflas ettiği görülmektedir. Kripto paraların teknoloji ile olan ilişkisinden ötürü popüler olması ve geleneksel araçlar ile kıyaslandığında bir merkezi otoriteden bağımsız olmasının verdiği riskler sebebi ile yatırımcıları kripto paralara olan yaklaşım ve güvenlerini analiz etmek amacıyla bu makale yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır.

Türkiye’de son zamanlarda Thodex ve Vebitcoin gibi kripto borsalarında yaşanan dolandırıcılıklar sonucu yatırımcıların yatırımlarına yönelik kripto borsalarına olan güveni ve tercihlerini araştırmak açısından bu çalışma önem arz etmektedir. Literatür taramasında ve yazılmış olan tezler arasında kripto borsalarına yönelik bir araştırmanın yapılmamış olması da literatüre katkı sağlaması açısından bu çalışma ayrıca bir öneme sahip olacaktır.

Bu çalışma Türkiye’de faaliyet gösteren borsalarda işlem gerçekleştiren 384 kişinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Google form ile oluşturulan anket linki sosyal medya uygulamaları ve e-posta yolu ile ulaştırılmış, elde edilen veriler SPSS yolu ile analiz edilmiştir.

Analiz sonuçları;

“Katılımcıların demografik özelliklerine göre kripto para borsası güven algıları farklılaşmaktadır” hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

18-25 yaş grubu kişilerin 55 yaş üzeri kişilere göre iletişim boyutunda anlamlı bir fark oluşturmaktadır. Ayrıca erkekler kadınlara göre iletişim boyutunda daha duyarlı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Bilgiye güven boyutunda erkek, bekar ve lisansüstü eğitim seviyesine sahip katılımcıların lisans ve lise mezunu kişilere göre sahip oldukları bilgiye daha çok güvendikleri anlaşılmaktadır.

Lisansüstü eğitim gören kişilerin Kripto para borsası tercihlerinde lise ve lisans eğitimi gören kişilere kıyasla memnuniyet boyutuna daha fazla önem verdikleri anlaşılmaktadır.

Sadakat boyutunda Erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre anlamlı fark oluşturması kripto para borsalarına karşı sadık olduklarını ifade etmektedir.

Katılımcılardan erkek, bekar bireylerin, lisansüstü eğitime sahip, tasarruf miktarı artan kişilerin yenilikçilik boyutuna önem verdikleri anlaşılmaktadır.

İletişim faktörü analizine göre katılımcılar kripto para ürün ve hizmet tanıtımlarını yeterli bulmadıklarını fakat kripto paralar ile ilgili reklam ve tanıtımların sıklıkla yapıldığı, sahip oldukları bilgi düzeyinin yeterli olduğu ve kripto borsalarını ulaşılır bulduklarını ifade etmektedirler.

Bilgiye güven faktörü analizine göre anket katılımcıları güvenilir buldukları kripto borsalarını tercih ettikleri fakat kripto para borsalarının geleneksel finansal araçlara kıyasla güvenilir bulmadıkları anlaşılmaktadır. Alternatif bir finansal yatırım aracı olarak gördükleri, merkeziyetsiz olduğunu bildikleri fakat kripto para borsalarında yatırım yapmanın onlar için çok fazla bir öneme sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sadakat faktörü analizine göre yatırımcılara kripto borsalarının uygun yatırım türleri sunmadıkları, kripto paraların zarar etmek ihtimali olması durumunda yatırımda bulunmaktan kaçındıkları anlaşılmaktadır. Kripto borsalarının kalkınma üzerinde etkili olup olmadığı konusunda ise kararsız kaldıkları ifade edilmektedir.

Memnuniyet faktörü analizine göre katılımcılar kripto para borsalarında memnuniyete önem verdikleri, müşteri hizmet kalitesi açısından hızlı, etkin ve hatasız servise önemin kesinlikle katılıyor yanııtı ile en çok öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılara göre borsalar, finans yönetimde başarılı, personeli samimi ve ilgili, sorun çözmede anlayışlı, müşteri beklentilerini karşılamada özverili olması gerektiğine önem verdikleri anlaşılmaktadır.

Yenilikçilik faktörü analizine göre kripto para borsalarının modern ve dinamik, ürün ve hizmetlerdeki çeşitlilik, imaj ve popülaritesinin önemli olduğu ifade edilmiştir. Katılımcıların, kripto para borsalarının yenilikçi olmalarına önem verdikleri anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın Kripto para borsalarına güven üzerine yapılan literatürdeki ilk çalışma olması sebebi ile sonraki çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Gelecekteki araştırmalar için Kripto para borsalarına olan güven algılarını belirlemeye yönelik yapılan araştırmada tek ölçek ile güven analizi yapılmıştır. Sonraki çalışmalara güven ile davranışsal finans ölçeğinin de kullanılarak güven algılarının belirlenmesinde davranışsal finansın yeri ve önemi araştırılarak daha kapsamlı bir çalışma literatüre kazandırılabilir. Ayrıca sadece yatırım yapan bireyler değil aynı zamanda borsaların da güvenilir olmak için sundukları hizmet ve faaliyetlere ilişkin güvenilirliği ölçmek amacıyla nitel bir araştırma yapılarak, karma bir araştırma yöntemi ile bireylerin ve kurumları güven ile ilişkisi analiz edilebilir. Böylece merkezizsiz finans açısından günümüzde yer alan finansal riskler için somut bir analiz ortaya konularak literatüre kazandırılıp kişi ve kurumlara bilimsel bir bilgi sunulabilir.

Kaynakça

- Ayer, Z. (2022). Kripto Paralarla İlgili Haber İçeriklerinin Post-Truth Bağlamda Analizi. *Medya ve Sanat Çalışmaları Dergisi*, DOI: 10.13140/RG.2.2.17704.65286, 85-101.
- BinaceTR. (2022, 05 23). *binance hakkında*. binance.com: <https://bit.ly/3vNAcfV>
- Bitcoin (2021, 06 23). *coinmarketcap.com*: <https://bit.ly/3vPyet1>
- BitTurk. (2022, 06 05). *Hakkımızda*. bitturk.com: <https://bitturk.com/hakkimizda>
- Gazetevatan, "Bitrota, Sistemcoin, Thodex, Vebitcoin ve Bitrota’dan bir vurgun daha!" (2021, 21 Aralık)., Gazetevatan: <https://bit.ly/3JN04zg>
- Bitexen (2022, 05 23)., Wikipedia. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Bitexen>.
- Ayhan Türker, Bitlo Nedir? Güvenilir mi? (2021, 04 Ekim)., Türker, A. <https://kriptofeed.com/bitlo-nedir-guvenilir-mi/>.
- Onur Bayram, BtcTurk kimin? BtcTurk sahibi kim? BtcTurk kim tarafından ve ne zaman kuruldu? (2022, 04 20)., haberler.com. <https://bit.ly/40c3VMW>
- Çağdaş Holding (2022, 5 Haziran). Wikipedia. <https://bit.ly/3Qomk58>
- Dayi, F. (2019). The Global Financial System’s New Tool: Digital Money. *Blockchain Economics and Financial Market Innovation*. <https://sci-hub.se/10.1007/978-3-030-25275-5#citeas> (s. 17). içinde istanbul: Spring.
- Gate.io (2022, 14 Nisan)., Neoldu.com, <https://bit.ly/3z0nPyv>
- Gemini İncelemesi, A. S.-E. (2022, 05 23)., <https://tr.bitdegree.org/crypto/gemini-incelemesi#heading-1>. Reviewer

Ekmekçi, Elagöz ve Yücekaya; Kripto Para Borsalarının Güvenilirliği: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Borsalar Üzerine Bir Araştırma

- Gürünlü, M. (2019). Corporate Finance in the New Business Ecosystem in the Digital Age. https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-030-25275-5_1 (s. 3-15). içinde Springer.
- Kar, A. C. (2021). Kripto Para Piyasalarında Yatırımcı Davranışlarının Araştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans tezi. Adana.
- Yök Tez, Kripto para (2022, 05 24)., Yöktez. <https://bit.ly/3niP5pj>
- Kucoin. (2022, 06 05). *Hikayemiz*. kucoin.com: <https://www.kucoin.com/tr/about-us>
- Elif Altın, Milyonluk hesaba komik savunma! (2022, 6 Mayıs)., Milliyetgazetesi. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/milyonluk-hesaba-komik-savunma-6749834>.
- Mosmer, S. (2022). Türkiye’deki Bireysel Kripto Para Yatırımcılarının Kripto Paralara Yaklaşımları. Yüksek Lisans Tezi, Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bandırma.
- Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: Kişiden Kişiyeye Elektronik Para Sistemi. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>, 1-9.
- Paribu (2022,05 23)., Wikipedia <https://bit.ly/409pSw5>
- Tatlı, H., Varol, A., & Alakıştekin, A. (2017). Katılım Bankacılık Hizmetlerinde Tüketici Tercihlerini Etkileyen Faktörler: Bingölde Bir Uygulama. *Sosyal ve Beşeri Bilimleri Dergisi, Cilt 9, Sayı 2*, s. 65-80.